

İnformatika və İKT dərslərində müasir pedaqoji texnologiyalar

Kubra Bəhman qızı Məmmədova
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
E-mail: kubra1995m@gmail.com

Rəyçilər: p.ü.f.d., dos. S.S. Həmidov,
t.ü.f.d. Ç.M. Həməyev

Açar sözlər: təhsil, texnologiyalar, metodlar, formalar, yanaşma, oyun, layihə
Ключевые слова: образование, технологии, методы, формы, подход, игра, проект
Key words: education, technology, methods, forms, approach game design

Təhsilin hazırkı inkişaf mərhələsi nəzəriyyədə və praktikada yeni məlumatın intensiv axtarışı ilə xarakterizə olunur. Bu proses bir sıra ziddiyyətlərdən qaynaqlanır ki, bunlardan da başlıcası bir sıra obyektiv yenilik prosesləri yaradan ənənəvi metod və tədris formaları ilə təhsil sisteminin inkişafındakı yeni tendensiyalarla, cəmiyyətin hazırkı sosial-iqtisadi şərtləri ilə uyğunsuzluqdur. Koqnitiv maraq və bunun nəticəsi olaraq şagirdlərin fəallığı tədris prosesinin yaxşılaşdırılmasında və eyni zamanda səmərəliliyinin göstəricisidir, çünki müstəqilliyin inkişafını stimullaşdırır, təhsilin məzmununa yiyələnmək üçün axtarış və yaradıcı yanaşma özünütərbiyəni təşviq edir. Şagirdlərin idrak fəaliyyətinin inkişafı problemi nəzəriyyədə və praktikada yeni məlumatı axtarmağı tələb edir.

Hal-hazırda fəaliyyətinin məzmununu tənqidi, yaradıcı mənimsəmə və tətbiq etmə, elmi nailiyyətlər və qabaqcıl pedaqoji təcrübə ilə müasirləşdirə bilən bir müəllimə ehtiyac artmışdır (1).

Təhsilin məqsədi intensivləşdirmə, diferensiallaşdırma, tədris, tərbiyə və inkişaf prosesinin fərdiləşdirilməsi, şagirdlərin yeni texnologiyalar üzrə təhsil ehtiyaclarının tam şəkildə ödənilməsi yolu ilə təhsilin keyfiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmaqdır.

İnformatika şəxsiyyətin formalaşmasında və inkişafında iştirak edir, informatikanın öyrənilməsində məntiqi və alqoritmik düşüncənin inkişafına xüsusi diqqət yetirilir, bunların prinsipləri aşağıdakılardır:

— öyrənmə prosesinin və nəzəri biliklərin kompüterdə işləyərkən praktik tətbiqi ilə birləşməsi;

— alqoritmik düşüncənin inkişafında yaş və fərdi xüsusiyyətlərin nəzərə alınması;

— informatika ilə digər fənlər arasındakı əlaqə;

— fənnin tədrisi prosesində müxtəliflik.

İnformasiya texnologiyalarından tədris prosesində istifadənin məqsədəuyğunluğu onların köməyi ilə şagirdlərin elmi mahiyyəti, əlçatanlığı, görünmə qabiliyyəti, şüuru və fəaliyyəti, öyrənməyə fərdi yanaşma, tədris metodları, formaları və vasitələrinin birləşməsi, bilik əldə etməyin gücü kimi didaktik prinsiplərin olması ilə müəyyən edilir. Bilik növləri: anlayışlar və terminlər, həqiqət və elm həqiqətləri, elm və reallıq qanunları, nəzəriyyələr, fəaliyyət rejimləri haqqında bilik, idrak metodları haqqında məlumat və qiymətləndirmə bilikləri. Fəaliyyət metodlarının növləri: intellektual (analiz, sintez, abstraktlaşdırma, konkretləşdirmə, ümumiləşdirmə və s.), praktik, mövzu, ümumi təhsil. Yaradıcı fəaliyyətin əlamətləri: biliklərin yeni bir vəziyyətə müstəqil köçürülməsi, tanış bir vəziyyətdə yeni bir problemin olması, fəaliyyətin məlum metodlarını müstəqil olaraq yeni birləşdirməsi, bir obyektin quruluşunu görmək, veril-

miş problemin mümkün həll yollarını görmək, bilinənlərdən fərqli bir problemi həll etmək üçün yeni bir yol qurmaq (2).

Təhsildə qarşımızda duran vəzifələrdən irəli gələn yeni məlumat mühitinin düşünülmüş və ardıcıl istifadəsi təhsilin məzmununun köklü şəkildə yenidən qurulmasına səbəb olur. Bütöv bir təhsil məlumat mühiti, şagirdlərin iş yükünü azaltmaqla yanaşı, gələcək ehtiyaclara yönəldilmiş məzmununda daha radikal dəyişikliklər mümkün və zəruri edir. Bu prosesi öyrənmək, idarə etmək və dizayn etmək ən iddialı vəzifələrdən biridir.

Yeni informasiya texnologiyalarının təhsil fəlsəfəsi, şagirdin həqiqəti müstəqil axtarmaq və kəşf etmək, prinsiplər olaraq yeni həyat problemlərini həll etmək bacarıqlarına yiyələnmək və istifadə etmək qabiliyyətinin inkişafına böyük dəyər verir. Bu yanaşma inkişaf, problem əsaslı öyrənmə, layihə, tədqiqat yanaşmaları ilə təmsil olunan müasir məktəbin ümumi inkişaf tendensiyasına uyğundur.

İnformasiya texnologiyaları vasitələrindən təhsildə istifadə konsepsiyası onların təhsil prosesinin hər bir iştirakçısı üçün əlçatanlığı prinsipinə əsaslanır. Onlara yiyələnmək kompyuter texnologiyasının nəzəri və ya mühəndislik tədqiqı deyil, birbaşa öyrənmə vasitəsi kimi istifadə etmək bacarığını tələb edir (3).

İnternetin ən zəngin mənbəyi və məktəblərarası telekommunikasiya layihələrinin digər məlumat mənbələri ilə yanaşı dərslərlərin həddindən kənarda məktəbləri və məktəb həyatının problemləri barədə telekonfranslara çıxışın təmin edilməsi məktəbin informasiya sahəsinin ayrılmaz hissəsidir.

Hər hansı bir öyrənmə texnologiyası fəndən asılı olmayan elementlərə malikdir. Kompyuter texnologiyasının inkişafında aşağıdakı mərhələləri ayırmaq olar: kompyuter texnologiyalarının inkişafı üçün hədəflərin seçilməsi; gözlənilən nəticələrin təhlili; kompyuter texnologiyası seçiminin seçimi; təlimin məzmununun müəyyənəndirilməsi; bölmə və mövzuların öyrənilməsinin ardıcılığının müəyyən edilməsi; kompyuter dəstək alətlərinin təhlili və seçimi; kompyuter dəstək alətlərindən istifadə istiqamətlərinin seçimi; bölmə və mövzuların metodiki öyrənilməsi.

Texnologiya üçün ilkin məlumatlar bunlardır: fənn üçün tədris proqramında ayrılmış ümumi saat miqdarı; iş illərinə görə saat bölgüsü; şagirdlərin bilik və bacarıqlarına dair normativ sənədlərdə tərtib olunmuş əsas tələblər; kompyuter sinfinin texniki imkanları və iş yükü, proqram təminatının mövcudluğu və növü. Kompyuter texnologiyasının variantı texniki imkanlara uyğun olaraq seçilir: ən sadə forma - mövzunun ayrı-ayrı fənləri üzrə informatika dərslərinin gedişi ilə inteqrasiya olunmuşdur; ikinci səviyyə fərdi bölmələr və ya kursun bir qrup bölmələri üçün bir kompüter təcrübəsidir (5).

Qlobal kompüter rabitəsi şagirdlərin layihə iş metodlarının praktikaya tətbiq edilməsini stimullaşdırır, şagirdlərin ümumi bir hədəfə çatmaq üçün məhsuldar birgə iş bacarıqlarının inkişafını təşviq edir, informatika işinin inteqrasiyası üçün ilkin şərtlər yaradır. Dünyanın və insanın elmi bilik üslubunun inkişafı tədrisin forma və vasitələrinin dəyişməsinə səbəb olur. Bu, o deməkdir ki, tədris texnologiyaları dəyişən pedaqoji paradigmalardan məzmununa və tələblərinə uyğun olmalıdır. Qısa zaman kəsiyində istənilən yerə, istənilən həcmdə, istənilən məsafədə, materialın ciddi planlaşdırılması ilə hər cür məlumatı çatdırmaq mümkün olan dünya internetinin inkişafı qlobal təhsil və mədəni inkişafda digərlərindən daha çox müqayisə edilə bilməz dərəcədə daha çox təsir göstərə bilər.

Bu fürsət bizi yeni şəraitdə tədris materialını müstəqil mənimsəməyə əsaslanan yeni bir təhsil fəlsəfəsinə yönəldir. Bununla yanaşı, informasiya texnologiyalarının dinamik inkişafı, gənc nəslin ekran mədəniyyəti aləmində təcrid oluna biləcəyinə töhfə verdiyini nəzərə alma-

maq olmur ki, bu da həmişə əxlaq və tərbiyə tələblərinə cavab vermir (6).

Tədrisdə kompyuterlərdən istifadə təcrübəsi göstərir ki, informasiya texnologiyaları yalnız şəxsiyyətyönlü didaktik kompyuter mühiti yaradıldıqda effektivdir - kompyuter öyrənməsinin strukturunu, məzmunu və texnologiyasını müəyyənləşdirən, fərdi şəxsiyyətin özünü inkişaf etdirməsi və özünü reallaşdırması üçün şərait yaradan metodoloji, texnoloji yanaşmaların bütövlüyü təhsil prosesinin subyektlərinin şəxsi funksiyalarının həyata keçirilməsi üçün şərtlər.

Məqalənin aktuallığı. Məqalədə müasir pedaqoji texnologiyalardan istifadənin aktuallığı ondadır ki, müasir sosial-iqtisadi mühitdə təhsil səviyyəsi əsasən təhsilə aktiv yanaşma inkişaf etdirən müxtəlif prinsiplərə əsaslanan bu təlim texnologiyalarının tətbiqinin effektivliyindən asılıdır.

Məqalənin elmi yeniliyi. Müstəqil olaraq təhsil və idrak fəaliyyətlərini qurmağı və düzəltməyi bacaran aktiv və yaradıcı bir şəxsiyyətin formalaşmasıdır.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Müasir pedaqoji proseslərdə də istifadə olunan informatika və İKT dərslərində müasir pedaqoji texnologiyaların istifadəsini əyani şəkildə göstərməkdir.

Ədəbiyyat

1. Məmmədov H. Təhsilin informasiyalaşdırılması tədris prosesinin şəffaflığını təmin edir. "Azərbaycan müəllimi" qəz., 2014.

2. Seyidova A. Təhsilin informasiyalaşdırılması günün tələbidir // Azərbaycan məktəbi, 2016, № 3, s. 62-64.

3. Qurbanov İ.A. İnformasiya cəmiyyəti və ali kitabxanaçılıq təhsilinin informasiyalaşdırılması // Kitabxanaşünaslıq və informasiya, 2017, № 3, s. 46-50.

4. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика, 2013, № 10, с. 8-14.

5. Босова Л. Л. Подготовка младших школьников в области информатики и ИКТ: опыт, современное состояние и перспективы. БИНОМ, 2010, 271 с.

6. <https://multiurok.ru/files/primenenie-sovremennykh-pedagogicheskikh-tekhnolog.html>

К.Б. Мамедова

Современные педагогические технологии в уроках информатики и ИКТ

Резюме

В статье описаны современные педагогические технологии, такие как информационные, компьютерные, образовательные проекты, дистанционное обучение, используемые на уроках информатики и ИКТ. Описывается их практическое применение и надежность использования этих технологий в классах информатики и ИКТ. Предлагаемый материал ориентирован на учителей информатики и ИКТ и поможет неопытным учителям грамотно применять современные педагогические технологии на уроках.

K.B. Mammadova**Modern pedagogical technologies in
computer science and ICT classes****Summary**

The article describes modern pedagogical technologies such as information, computer, educational project, distance learning used in computer science and ICT lessons. Their practical application and the reliability of the use of these technologies in computer science and ICT classes are described. The proposed material is aimed at teachers of computer science and ICT and will help inexperienced teachers to competently apply modern pedagogical technologies in the classroom.

Redaksiyaya daxil olub: 07.12.2020